

K a r l s K e l l o

Templieši
Māras zemē

087.6:93/99
Ke 262

Veltījums *in memoriam* uzņēmējam un kultūras mecenātam
Ivaram Strautiņam

No igauņu valodas tulkojis **Guntars Godiņš**
Grāmatas un vāka dizaina autors *Eduards Groševs*
Pirmā vāka foto *Aigars Truhins*

Karls Kello
TEMPLIEŠI MĀRAS ZEMĒ

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*
Redaktors *Guntars Godiņš*
Mākslinieciskais redaktors *Eduards Groševs*
Maketētāja *Irēna Kivliņa*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K.Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. S-1278.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Karls Kello
© Tulkojums latviešu valodā, Guntars Godiņš, 2022
© Literārā apdare, izdevums latviešu valodā, mākslinieciskais noformējums,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2022

ISBN 978-9934-0-9824-6

Saturs

Ievads	3
Kristiešu zobens Mātes zemē	9
Matriarhālā un patriarhālā kristietība	9
Kristus par ādās arī caur zobenu.....	20
Tempļiešu atnākšana	20
Brāļa Teoderiha misija.....	27
Tempļiešu pēdas Māras zemes vēsturē	40
Sāmsala un Kurzeme – tempļiešu īpašo interešu objekti	48
<i>Churland</i> sala – Sāmsala?	44
Kurēti un kuroners	48
Slavenā Sāmu jūras valsts – Latvijas un Igaunijas kopvalsts.....	51
Spēcīga flote un prasme būvēt kuģus.....	55
Baltijas jūras valdnieki.....	60
Kuršu ķoniņi, Sāmsalas nobiļi	61
Kad Kaupo devās uz Romu: lielā pretestība	70
Teoderiha Saules aptumsums	81
Salas lielās burves vai tomēr sievietes – zvaigžņugudrās?	85
Kundri, dīvainā sieviete – sieviete ar lāča ausīm.....	87
Sāmsalas senā observatorija.....	97
Tik svēta vieta, cik vispār tas ir iespējams.....	103
Čūskas akmens, Čūskas sieva	144
Māras zemes senkristietība	149
Tempļiešu kapela: uz brīdi ieiesim Karjas baznīcā.....	158

Eiropas robežvērtības: Īrija un Māras zeme	173
Grāla noslēpums.....	188
Mātes zeme, Dēla zeme	192
Proves nakts, proves akts: Māras zemes sieviešu senās precību paražas.....	201
Sieviešu tiesību Hiperboreja.....	215
Saules asaras: aisti un dzintars.....	219
Pitagors – Hiperborejas Apollons.....	223
Templieši Māras zemē – kur viņi pazuda?.....	241
Odisejs un argonauti – ko viņi šeit meklēja?	250
Aisti – rungas vīri	258
Kuresāres meridiāns – pasaules meridiāns	267
Rīta zvaigznes reliģija, astes zvaigznes reliģija.....	275
Epilogs: mātes dieves kulta centrs.....	284
Literatūra	287

levads

Māras zeme un templeši (arī tempļa bruņinieki) – kas pirmajā brīdī šķiet kopīgs šiem aizlaiku fenomeniem? Māras zeme ir Mātes zeme, līdzīgi kā Dēla zeme ir Palestīna. Mātes zemes un Dēla zemes sakrālais paralēlisms atklājas arī tajā apstākļi, ka abas atradās gan Romas pāvesta, gan templešu aktīvo interešu sfērā. Māras zemes teritorijā izveidotā ordeņvalsts ir pirmā pilnas komplektācijas Latvijas un Igaunijas kopīgā valsts.

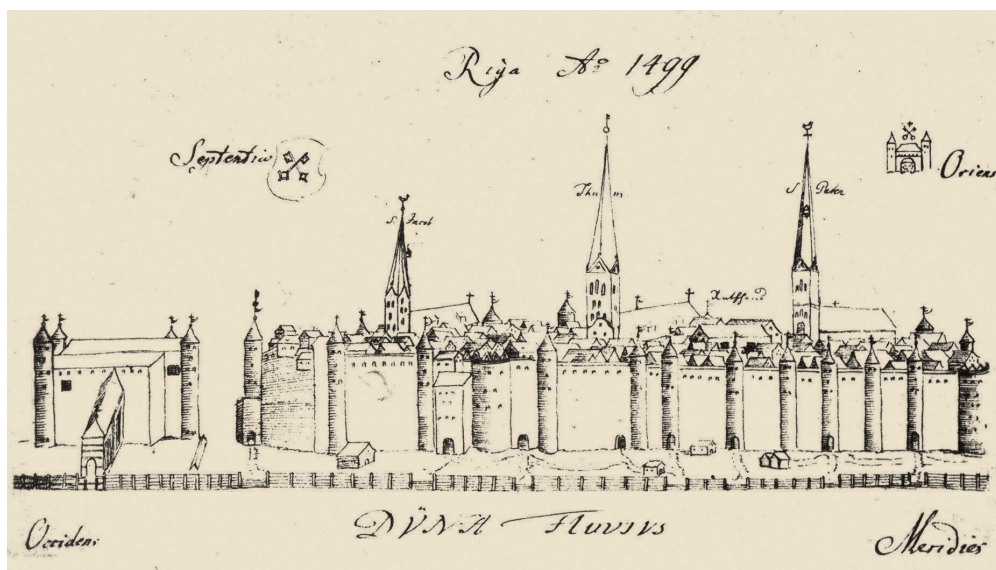
Māras zeme ir kristiešu Dieva mātes Jaunavas Marijas zeme, taču tā ir arī baltiešu senās mātes dieves (arī pirmmātes, Mātes, radītājas, dievišķās mātes) zeme. Māras zeme vienlaikus ir ziemeļzemju dievu mātes zeme, ko seno grieķu kultūras areālā dēvēja par Lēto jeb Lato (romiešu *Latona*) un kas, pilnīgi iespējams, ir devusi Latvijai un Lietuvai to nosaukumu. Māras zeme ir aistu (*Aestii; Aestiorum gentes*) dievu mātes zeme – *Aestii* deva nosaukumu Igaunijai un igauņiem (*Estonia; estones*). Māras zeme ir arī igauņu mītiskās Zelta sievietes zeme, minēta kādā intriģējošā igauņu tautasdziesmā, kurā Zelta sieviete tiek nosaukta par dievu māti, burtiski, par dievi. Māras zeme ir salīdzināma ar mātes dieves *Ériu* zemi (Īrijā), ar mātes dieves Brigantijas zemi (Britānijā) un ar mātes dieves *Caillech* zemi (Kaledonijā jeb Skotijā).

Igauņu rakstnieks un bijušais Valsts prezidents Lennarts Meri uzskatīja, ka ģeogrāfiski maldīgā iedoma Baltijas jūras zemes dēvēt par Mātes zemi radusies grieķu pasaules apceļotājam Pītejam, kurš uzskatījis, ka ziemeļaustrumu Eiropas teritorijas nepastarpināti saplūst ar Tuvajiem Austrumiem, atstājot dīvainas pēdas baznīcas vēsturē un sapārojot Mātes zemi ar Dēla zemi. Tomēr loģiskāk būtu uzskatīt, ka Jaunavas Marijas vārds mūsu teritorijā ieviesies vietējās mātes dieves un kristiešu Dieva mātes saturiskās līdzības dēļ. Latvija un Igaunija ir mātes dieves zeme, mātes dieves zeme cauri laikiem. Mātes zemes dievs ir sievietes dzimtē.

Ģenētiski mēs – igauņi un latvieši – esam viena tauta, kas runā atšķirīgās valodās. Mums ir unikāla kopdzīve simtos paaudžu – neviena cita tauta Eiropā tik ilgi vienuviet nav dzīvojusi. Lai arī mēs nesaprotam viens otra valodu, tomēr

mūsu kopīgajā vēsturiskajā atmiņā slēpjas kas tāds, kas neeksistē nevienā citā tautu kopumā, kur runā atšķirīgās valodās. Mums ir vienāda vēsture, līdzīgi ir arī mūsu pamatteksti. 1215. gadā Romas pāvests Laterāns IV baznīcas koncilā sludināja un hronists Indriķis pierakstīja: “Tāpat kā dēla zemi, tā allaž centīsies arī mātes zemi atbalstīt ar savas tēvišķās gādības pūliņiem.” (Indriķa hronika, XIX:7) Vēsturnieks un rakstnieks Pūblijs Kornēlijs Tacits (*Publius Cornelius Tacitus*) jau 98. gadā igauņus un latviešus bija ierakstījis vēsturē.

Tacits konstatējis, ka aistu ciltis godā dievu māti un nēsā mežacūkas attēlu, kas pasargā labāk par ieročiem un palīdz pret visādām briesmām tiem, kuri godā dievu māti pat ienaidnieku vidū. Tā ir pirmā vēsturiskā norāde uz Mātes zemi – dievu mātes zemi. Aisti ir igauņu nosaukums, savukārt latviešu iespējamā krustmāte, Saules dieva Apollona un Mēness dievietes Artemīdas māte Lēto jeb Lato antīkajos tekstos parādās jau pirms gadu simteņiem. Latviešu Indriķis 13. gadsimta sākumā Latviju dēvē par *Letthia* (atbilstoši Latgale viņam bija *Letthigallia*, Lietuva – *Let(h)onia*, bet Igaunija – *Estonia* (to apstiprina zemes nosaukums laīņu valodā). Diezgan ticami, ka to zinājuši arī tempļieši. Latviešu Indriķis Līvzemi sauc par Svētās Jaunavas zemi. Kādā versijā tiek lietots apzīmējums Marijas zeme, proti, Mātes zemes nosaukums (*Terra Mariae*, *Terra Mariana*; *Terra Matris*), jo 1201. vai 1202. gadā bīskaps Alberts deva svētību bīskapa Doma baznīcai un visai Līvzemei par godu svētajai Dieva mātei Marijai. 1215. gadā Laterāna baznīcas koncilā Māras zeme saņēma pāvesta svētību. Līvzeme kļuva par vienu no daudzajiem objektiem, kas veltīts Marijai (atceres

dienas, augi un kukaiņi, avoti, baznīcas, klosteri, ciemi un pilsētas, zemes) – kā lasām Latviešu Indriķa hronikas igauņu valodā uzrakstītajā priekšvārdā, un tas šķiet pārspīlējums. Te tomēr runa nav par kukaini, lai tas būtu kaut vai svētais kukainis, bet gan par svēto zemi, mātes dieves, respektīvi, Dieva mātes, zemi, un to raksturo strikta pārmantojamība laiku laikos.

Gan Dēla zemes, gan arī Mātes zemes valdījuma problēmas gadsimtiem radīja strīdus un rada tos vēl arvien. Kam piederēja Māras zeme, tam piederēja lielvara; kurš zaudēja Māras zemi, tas kļuva par nenožīmīgu spēlētāju tālaika Eiropā. Tas attiecas uz Dāniju, Zviedriju, Vāciju, Poliju, tomēr vispirms – uz Krieviju. Visas šīs valstis Mātes zemē un par Mātes zemi ir karojušas un pēc kārtas to uzskatījušas par savējo. Kā nu kurai veicās, bet, kad Krievijai izdevās iekarot bijušās Māras zemes teritorijas, tā kļuva par lielvalsti (citas gluži pretēji). Taču ar Baltijas provinču zaudēšanu “trešā Roma” līdz šim nav spējusi samierināties.

Kāpēc Māras zeme radīja īpašu spriedzi tempļiešos? Īsi sakot – kad tika izspēlētas visas iespējas uz Dēla zemes, skatieni pievērsās Mātes zemei (1187. gadā Dēla zemes galvaspilsēta Jeruzaleme bija kritusi musulmaņu rokās). Droši vien pastāvēja cerība, ka Māras zemē pavērsies jaunas iespējas. Kaut arī tiešais mērķis nebija savas valsts radīšana, bija vēlme izveidot garīgu atbalsta punktu Eiropā.

Viens no senākajiem Tallinas attēliem – 1671. gadā. Rīga ir Māras zemes galvaspilsēta, bet tas, kuram pietiks pacietības šo grāmatu izlasīt līdz galam, redzēs, ka patiesībā runa ir par Māras zemes dvīņu galvaspilsētām. Pat Tallina manifestēja sevi kā otru Jeruzalemi – Mātes zemes Jeruzalemi.

◀ Rīga 1499. gadā pēc J. K. Broces zīmējuma

Kas īstenībā bija templieši? Dieva bruņinieki. Kristus bruņinieki. Baltie bruņinieki ar sarkanu krustu uz krūtīm, kuri pirms astoņsimt gadiem uzradās Eiropas un Mazāzijas politiskajā ainavā un kauju laukos, kā arī nonāca līdz mūsdienai Latvijai un Igaunijai. Kā Dēla zemē, tā Mātes zemē. Templiešu ordenis (*Fratres Militiae Templi*) tika radīts Dēla zemē. Bet templiešu vietējo slepeno ordeni – Kristus bruņinieku brālību (*Fratres Militiae Christi*) – dibināja Mātes zemē.

Nesen pagāja astoņsimt gadu kopš Kristus bruņinieku brālības garīgā dibinātāja, Igaunijas bīskapa brāļa Teoderiha nāves. Atspoguļojot Dānijas karaļa Valdemāra II Uzvarētāja karaģājienu uz Tallinu 1219. gadā, hronists Indriķis raksta, ka igauņi, domājot, ka Dānijas karalis atrodas teltī, uzbruka, taču nogalināja godājamo Igaunijas bīskapu Teoderihu. Teoderiha nonāvēšanas laikā no debesīm nokritis sarkans karogs ar baltu krustu, kas deva pamatu leģendai par Dānijas karogu, un šo kaujas dienu arvien vēl plaši atzīmē Tallinā. No debesīm nokritušais uzvaras karogs izglāba Dānijas karali un viņa bezbailīgo karaspēku no drošas nāves.

Gaujas lībiešu misionārs brālis Teoderihs, kurš, iespējams, bija kristījis Kaupo, nebija nekāds mežonis. Viņš vairākkārt bija devies uz Romu, personiski pazina vismaz divus pāvestus, un 1191. gadā Igaunijā Jāņu dienā un Saules aptumsuma laikā, kā hronikā apgalvots, Teoderihs esot pārcietis nāves briesmas no pagāniem, kuri uzskatījuši, ka viņš "esot apēdis sauli". Lai šī grāmata vienlaikus būtu veltījums viņa piemiņai.

Kristiešu zobens

Mātes zemē

Templiešu lielais noslēpums. Pieminot templiešus, vispirms prātā nāk lielais noslēpums, precīzāk – vismaz divi noslēpumi. Pirmkārt, kas notika ar templiešu bagātībām, kuras meklē vēl līdz šai dienai – jau vairāk nekā septiņsimt gadu. Otrkārt, templiešu lielais noslēpums skar Svēto ģimeni: tiek apgalvots, ka viņi par kristiešu baznīcu zinājuši kādu ļoti bīstamu informāciju.

Templiešus pazina kā senos sievišķības godātājus, mātes dieves kulta uzturētājus. Lielā mērā templieši saistīti ar katariem (gr. *katharos* “tīrs”, salīdzinājums ar “ķeceris”; Dienvideiropā 11. gadsimta sākumā uzradās pret katoļu baznīcu vērsti ticības kustības pārstāvji). Katari atzina reliģijas femīnos principus. Katari slepus esot sludinājuši, ka Jēzus ir bijis precējies ar Mariju Magdalēnu. Domājams, ka templieši pielūdza Mariju Magdalēnu kā Jēzus sievu. Līdz ar to rodas jautājums par Māras zemes nosaukuma interpretācijas iespējām: vai Līvzeme netika (vismaz daļēji) uzticēta Marijai Magdalēnai? Nav skaidrs, vai templiešiem, respektīvi, Kristus bruņiniekiem, Māras zeme nozīmēja Dieva mātes vai Dieva sievas zemi; iespējams, abas vienā – gan Marijas, gan arī Māras zemi. Māras zeme, templiešu svētais ideāls; Marija Magdalēna, templiešu svētais ideāls...

Matriarhālā un patriarhālā kristietība

1128. gadā Truā koncilā, kad tika apstiprināti Templiešu ordeņa noteikumi, cisterciētis Bernārs no Klervo templiešiem izvirzīja īpašas prasības – klausīt Betānijas, kā arī Marijas un Martas namam, tas nozīmē – apzvērēt paklausību un uzticību Marijai Magdalēnai un Jēzus radītajai dinastijai. Templieši savas

Templiešu ordeņa zīmogs. Templieši nodeva nabadzības, pieticības un paklausības zvērestu un laicīgo mantu ziedoja ordenim. Kā apgalvots, sākotnēji viņi esot bijuši tik nabadzīgi, ka divi jājuši uz viena zirga.

Džoto di Bondone. Svētais Vakarēdiens, ap 1305. gadu. Viens no mācekļiem, “kuru Jēzus mīlēja”, atspiedies pret Jēzus krūtīm. Vai tā ir Marija Magdalēna? (Jņ 13:2–25) Jēzus satraucas un liecina: “Patiesi, patiesi, es jums saku: Viens no jums mani nodos!” Mācekļi apmulsumā veras cits citā un nesaprot, par kuru viņš runā. Tur viens no mācekļiem, “kuru Jēzus mīlēja”, sēž viņam blakus pie galda. Sīmanis Pēteris ar galvu pamāj uz viņu un saka: “Vaicā, kurš tas ir, par ko viņš runā!” Māceklis, kurš atspiedies pret Jēzus krūtīm, prasa: “Kungs, kurš tas ir?” Jēzus atbild: “Tas ir tas, kam es, kumosu iemērcis, to došu.” Tad Jēzus, kumosu iemērcis, dod Jūdām, Sīmaņa dēlam, Iskariotam.

uzceltās un finansētās lielās Dieva mātes baznīcas veltīja ne tik daudz Kristus mātei Jaunavai Marijai, cik svētajai Marijai Magdalēnai un Kristus dēlam. Vietējos apstākļos tas varēja nozīmēt to, ka Marijas baznīcas Rīgā un Tallinā, kā arī visā Māras zemē tika celtas par godu Marijai Magdalēnai. Svētās Marijas baznīca – tā Latviešu Indriķis dēvē gan Rīgas Doma baznīcu, gan citas Līvzemes baznīcas. Marijas baznīca Rīgā tika celta pēc Teoderiha un Kaupo Romas apmeklējuma, kad cisterciešu brālis Teoderihs no pāvesta saņēma svētību Kristus bruņinieku brālībai.

Iespējamā Jēzus laulība un viņa miesīgie pēcnācēji visos laikos ir bijusi apspriežama tēma, tomēr vairāk tā atrodama ļaužu nostāstos un daiļliteratūrā, nevis teoloģiskā kontekstā. Nav īpaša pamata apgalvojumam, kāpēc Jēzus nevar būt precējies un radījis bērnus. Pats Radītājs taču saka, ka vīrs “.. pieķersies pie savas sievas; un šie divi būs viena miesa” (Mt 19:3–8). Tiek jautāts

retoriski: vai Dievs, kas ir ieguvis miesu, var apgalvot, ka Viņš ir cilvēks un cilvēka dzīvi pazīst visā tās pilnībā, ja nav saskāries ar diviem tik būtiskiem cilvēciskiem aspektiem, kādi ir seksualitāte un paternitāte? Vai viņš nebūtu zinājis, ko nozīmē būt cilvēkam: pazīt vientulību, nomāktību, bezpalīdzību, mirstību...? Katrā ziņā igauņu rakstnieka Antona Hansena Tammsāres Velns, kas tiek sūtīts uz zemi par Pestītāju, iepazīst cilvēka dabu tik pamatīgi, cik tas ir iespējams.

Dievs šaubās. Antons Hansens Tammsāre savu romānu "Aizpekļu jaunais Velns" uzrakstīja 1939. gadā, pirms Otrā pasaules kara. Grāmata bija gatava vienā elpas vilcienā, un šķita, ka tā paliks kā viņa testaments. Velns nonāk uz zemes cilvēka izskatā, lai noskaidrotu, vai ļaudīm vispār ir iespējams gūt svētlaimi vai arī viņu tūlīt vajag saukt atpakaļ, – Dievs bija sācis šaubīties, vai radīšanas darbs ir izdevies. Pēc rakstnieka uzskata, atsaukšanas process varētu

Uz Sāmsalas Karjas baznīcas rietumportāla kreisās durvju velves virs Kristu simbolizējošā vīnkoka lapas ir divi rozes ziedi (skatīt virs vīnoglapas). Marija un Marija Magdalēna? Debesu roze un Debešķīgā roze?

Vīrs Karjas baznīcas dienvidportāla attēlotās Golgātas scēnas zem Kristus krusta ir redzama Marija un Marija Magdalēna – māte un māceklis, "... kuru mīl Jēzus". Jāņa ev. 19:25–27 teikts: "Bet pie Jēzus krusta stāvēja viņa māte, viņa mātes māsa, Marija, Kļopas sieva, un Marija Magdalēna. Tad Jēzus, ieraudzījis savu māti un viņai līdzās mācekli stāvam, ko viņš mīlēja, saka mātei: "Sievā, redzi, tavs dēls!" Pēc tam viņš saka māceklim: "Redzi, tava māte!" No tā brīža māceklis viņu ņēma pie sevis." Vai Marija Magdalēna vīramāti ņēma līdzī uz savu māju?

būt iedarbīgs, lai gan tajā laikā nebija ne atombumbu, ne gēnu manipulāciju, arī materiālās vērtības tolaik nebija priekšplānā, kā tas ir tagad, un cilvēks vēl nebija centies sevi pasludināt par dievu.

Reliģijas femīnais princips. Pie katariem piederēja arī templeieši. Templeišu ordeņa oficiālais dibinātājs Hugo de Peins tiek uzskatīts par kataru pēcnācēju un ideju tālāk nesēju. Par kataru priesteriem un mācītājiem bija gan vīrieši, gan sievietes: sievietes atradās arī Templeišu ordenī. Katarus raksturoja duālistiska pasaules aina, kas liecina par Dieva garīgo gaismas pasauli un Radītāja materiālo tumsas pasauli. Kataru duālisms nozīmēja to, ka eksistē gaisma un tumsa, labais dievs un ļaunais dievs, garīgais spēks un ļaunuma spēks. Labais dievs ir mīlestības dievs, tīrā gara princips. Katari uzskatīja, ka materiālā pasaule ir ļaunā dieva roku darbs un katoļu baznīca klanās nepareizajam dievam. Katari Jēzu uzskatīja par AMORa pravieti, t. i., mīlestības principa pravieti. ROMA viņiem bija pasaules pārvaldības iemiesojums – ačgārnās, ļaunuma pasaules iemiesojums. Loģiski, ka daudz citu iespēju nav, – sieviete pārstāv garīgo gaismas pasauli, taču radītājs ir vīriešu kārtas. Nav arī īpašu šaubu, kāds dzimums ir

Viens zirgs, divi bruņinieki, 13. gadsimts. Tomēr nav skaidri zināms, vai viens no diviem bruņiniekiem, kas sēž zirgam mugurā, nav sieviete. Tas taču būtu loģiski, jo Templiešu ordenī bija arī sievietes (tāpat kā sievietes – druīdi, līdzīgi arī kataru sievietes – garīdznieces).

gaismas dievam, mīlestības dievam... Ja igauņu tautas daiļrade runā par diviem radītājiem, par diviem dieviem, tie domāti divi brāļi – baltais brālis un melnais brālis (nedrīkst aizmirst arī igauņu un somu Zelta sievieti – vietējo dievu un dievu māti). Tammsāres Pestītājs Velns ir ļoti skarbs izdomājums, tomēr kaut kādā veidā tas atgādina kataru ideju par diviem dieviem. Šķiet, tas saskan arī ar templiešu izpratni.

Relīģijas femīnā principa pamats – gan kataru, gan arī īru un ķeltu kristietībā – Romas baznīcas vienotības dēļ radīja patiesas briesmas, līdzīgi kā Māras zemes senkristietība. Īru, ķeltu, kataru un Romas baznīcas asiņainā konfrontācija sākās 12. gadsimta otrajā pusē. 1200. gadā bija pienācis gals īru baznīcai. Krusta karš pret katariem beidzās 1229. gadā. Īru kristietības un kataru iznīcināšana notika paralēli Mātes zemes oficiālās kristietības ieviešanai (lasi: ar iespējamām vietējās senkristietības beigām). Kataru garīgo mantojumu turpināja sargāt un glabāt templieši.

Īrija – viscivilizētākā zeme

Kristīgā Īrija pirmajā gadu tūkstoī bija viscivilizētākā zeme Rietumeiropā. Mūku augstajam statusam līdzī nāca arī mūķeņu augstais statuss. Sievietes savas pozīcijas saglabāja tādas, kādas tās bija pirms kristietības – druīdu laikā. Ķeltu baznīca nepazīna un neatzina celibātu. Sievietēm bija tādas pašas draudzes kā vīriešiem. Sievietes un vīrieši varēja dzīvot kopā klosteros, kalpot Dievam

dvīņu mājās un audzināt bērnus. Garīdznieku laulību aizliegums romiešu katoļu baznīcas sākumā arī nebija viennozīmīgs. Pāvests Leons IX (1048–1054) veica pirmo īsteno mēģinājumu Rietumu pasaules garīdzniecībā iedibināt celibāta ideju. Garīdzniekiem celibātu ieviesa tikai Laterāna II koncils 1139. gadā.

Ķeltu kristietība Romas baznīcai jau sen bija kā dadzis acīs. Pāvests Adriāns IV, vienīgais angļis pāvesta krēslā, 1155. gadā Īriju kā lēni piešķīra Anglijas karalim, liekot par pienākumu pasludināt īsteno ticību dumjajiem un ķecerīgajiem īriem, un tajā pašā vai – vēlākais – nākamajā gadā īstenoja pirmo krusta karaģājienu uz dienvidrietumu Somiju, ietecoties arī nākamās Māras zemes (precīzāk, Sāmsalas) ietekmes sfērā.

Īrijas iekarošana sākās 1171. gadā. Romas baznīca attaisnoja iebrukumu Īrijā kā kristīgās civilizācijas nešanu tikai vārda pēc kristiešiem, kuri īstenībā bija pagāni, – tas attiecās arī uz vietējiem senkristiešiem. Anglijas karalis Henrijs II 1171. vai 1172. gadā lēņoja Īrijas austrumdaļu. Tajā pašā laikā pāvests Aleksandrs III sāka krusta karu pret igauņiem: uz 1170., 1171. vai 1172. gada krusta kara bullas pamata sasauca dāņus, norvēģus, zviedrus un gotlandiešus uz bruņotu ticības gājienu pret igauņiem un citiem pagāniem (*Estonum et aliorum paganorum*). Citi pagāni – lībieši, latviešu senči, kurši...? Nezināma iemesla dēļ igauņi tiek izcelti starp citām pagānu tautām, līdzīgi izsakās arī hronists Indriķis.

Kataru stēla, Langedoka

Ja nezina, kas ir kas, Rietumīgaunijas un Sāmsalas kapu plāksnes aplī attēlotos krustus ir viegli sajaukt ar kataru krustu apla vidū.

Kapu plāksnes daļa Peides Mārijas baznīcā Sāmsalā. Kataru krusts apla vidū atrodams arī Koeru Marijas Magdalēnas baznīcas gleznā. Koeru baznīca ir celta 13. gadsimta trešajā ceturksnī.

1200. gadā neatkarīgajai īru baznīcai bija pienācis gals (īru baznīca tika pakļauta Romai). 1204. gadā krustneši izpostīja kristīgo Konstantinopoli. 1206. gadā Dānijas karalis devās kara gājienā uz Sāmsalu, jāteic – salīdzinoši neveiksmīgi. 1220. gadā Dublinas virsbīskaps pavēlēja nodzēst svētās dievietes Brigitas mūžīgo uguni Kildarē, un pēc dažiem gadiem notika pirmais mēģinājums Sāmsalā noslīcināt faraonu (Latviešu Indriķis raksta, ka tas tika izdarīts 1227. gadā). Tātad – 1222. gadā dāņu karalis bija Sāmsalā, kur ieradās arī Rīgas bīskaps un ordeņa mestrs. Vienu vārdu sakot, pilns komplekts vietējo krustnešu. Nedrīkst aizmirst, ka faraons sevi uzskatīja par Saules dēlu, un Saules dēlu zināmā kontekstā var saistīt ar meteorītu.

Krusta karu pret katariem Innocents III izsludināja personiski. Uzsaukumu izdeva 1208. gada 10. martā, bet karš sākās 1209. gada Jāņu dienā un beidzās 1229. gadā (ar zināmām atrunām). Divdesmit gados nopostīja Langedoku. 1244. gada martā tika sadedzināti beidzamie pretošanās pārstāvji un kataru kustība nogāja pagrīdē. Krustnešu vidū par vienu no galvenajiem kļuva Vācu ordenis. 1208. gadā arī vācieši uzsāka krusta karu pret igauņiem, kas beidzās 1227. gadā. Punkts tika pielikts 1345. gadā, kad izčakstēja Jurģu dienas sacelšanās.

Kukruses daiļavas kaklarota. Igaunijas bagātīgajā kapakmeņu klāstā ir atrasts arī apaļš, no sudrabota skārda pagatavots kataru piekariņš ar templiešu krustu, kurš atrodas trīsrindu kaklarotas ārējās malas vidū. Uz viena kaklarotas piekariņu pāra ir attēlota pentagramma. Kaklarota liecina par pasūtījuma darbu, kuru veicis ne visai prasmīgs vietējais meistars. Tiek uzskatīts, ka pentagramma ir grūti izskaidrojama, jo Igaunijā tās atrodamas ļoti reti. Pentagramma bija viens no iecienītākajiem templiešu un kataru simboliem. Pentagramma ir mātes dieves simbols (salīdzinājumam – Veneras pentagramma). Pentagramma ir iemūžināta arī Karjas baznīcā Sāmsalā. Vai Kukruses daiļavas kaklarota kādā kontekstā norāda uz māti dievi? Līdzīgs saktas karulis ar kataru krustu ir atrasts arī Keilas tuvumā Ziemeļigaunijā pie liela akmens (Kumnas sudraba sakta, kas sastāvēja no 18 karuļiem dažādos variantos ar krusta motīviem). Saktas karuļi Igaunijā datēti ar 13. gadsimta otro trešo gadu desmitu.

Kukruses skaistules kaklarota. Vecākas sievietes apbedīšana, apmēram 1200. gads. Zemāk vidū kataru krusts, pa kreisi un pa labi mātes dieves pentagrammas.

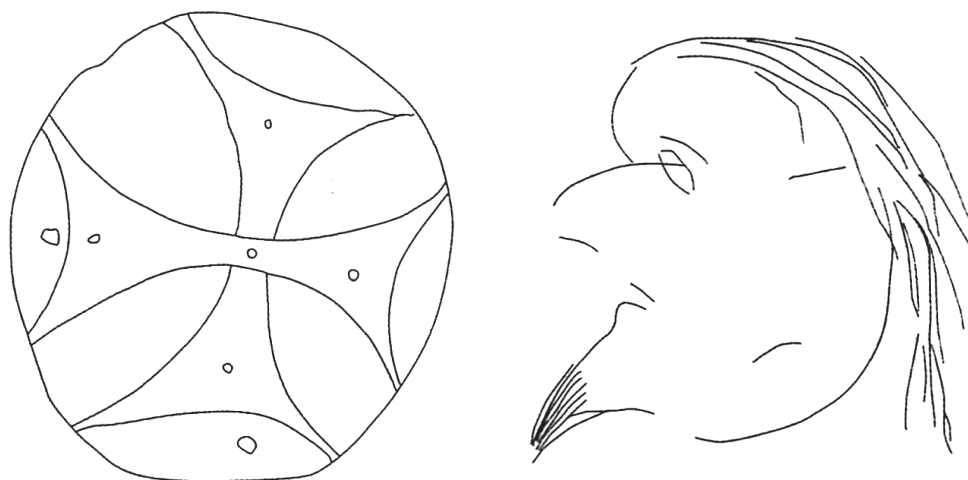
Ervitas riņķa krusts. Centrālīgaunija, Marijas Magdalēnas baznīcas draudze. (Foto: Vikipēdija). Marijas Magdalēnas baznīcas/draudzes Igaunijā ir daudzās vietās: Jegevas apriņķī Mārjas Magdalēnas ciemā, Raplā, Ridalā, Sāmsalas Kerlas ciemā un Ruhnu, it kā šis zemes stūrītis atrastos Dienvidfrancijā. Pēc leģendas izriet, ka tur esot parādījusies Marija Magdalēna. Tempļiešiem Marija Magdalēna bija viens no godājamākajiem objektiem. Iespējams, šeit var runāt arī par to, ka dažreiz par Dieva māti tika uzskatīta tieši Marija Magdalēna.

Māras zemes baznīca kā dzemdētāja sievietē. Hronists Indriķis jauno Rīgas baznīcu salīdzina ar dzemdētāju sievieti, un te, bez šaubām, ir paralēle ar Jaunavas Marijas motīvu, taču, iespējams, kaut kas vairāk. Nevar izslēgt arī Marijas Magdalēnas klātesamību. Hronists Indriķis Livonijas baznīcu salīdzina ar sievieti, kurai seko pūķis: pēc latviešu martirija pie Imeras 1210. gadā, kad Kaupo, lībieši un latvieši apraudāja nogalinātos, kopā ar viņiem sēroja arī visa baznīca, kas bija kā laicīga sievietē, kurai seko pūķis (*mulier, quam draco persequitur*, Jāņa Atkl. gr. 12:13), tomēr tas viņu neuzvar (Indriķa hronika, XIV:8). Līvzemes baznīca, pēc Indriķa domām, iekarojumu laikā vienmēr bijusi Igaunijas baznīcas īstenā un primārā māte, kas šo baznīcu bija “dzemdējusi caur atdzimšanas kristību Jēzus Kristus ticībā”, savukārt neauglīgā krievu māte, kura vienmēr centusies pakļaut zemes, nevis Jēzus Kristus ticībā cerējusi uz atdzimšanu, domājusi tikai par mesliem un laupījumu un baznīcu bija pavērsusi uz

savu pusi (Indriķa hronika, XXVIII:4). Arī Igaunijas baznīcu Indriķis hronikā salīdzina ar Jaunavu Mariju. Rakstot par 1224. gadu, viņš apgalvo: “Tātad Igaunijas baznīca toreiz pakļauta daudzām kara grūtībām. Tā bija kā dzemdētāja sieviete, kurai ir bēdas un lielas sāpes, kamēr dzemdē, un kuras bērnu arī vajā pūķis, proti, tas behemots, kas, ierīdams straumi, vēl pārliecināts, ka viņa mutē ietek Jordāna.” (Indriķa hronika, XXVIII:4)

Mātes zemes baznīca kā dzemdētāja sieviete skaidri liecina par Māras zemes baznīcas sievišķo būtību. Tā ir kā senkristietības baznīca. Bet kā baznīcu var salīdzināt ar laicīgu sievieti? Baznīca ar lielo burtu tomēr ir Kristus miesa; baznīca ar mazo burtu ir Dieva mājoklis – samazināts Visuma simbols. Tas, ka vietējo baznīcu dažādos aspektos dēvēja par dzemdētāju sievieti, norāda uz Mariju Magdalēnu, kas varēja kļūt par kristīgās baznīcas galvu: pēc templeišu uzskata – Jēzus tieši viņā saredzēja savas Baznīcas dibinātāju. Vai Māras zemes hronists patiešām norāda uz templeišu sapratni par vietējo senkristiešu baznīcu un Māras zemi ar sieviešu tiesībām?

Kiltsi vasaļa pils. Livonijas kara laikā 1558. gadā Krievijas karaspēks no abām pusēm aplenca *Veike-Maarjas* baznīcas tuvumā esošo Kiltsi vasaļa pili. Pēc karadarbības beigām pili atjaunoja un atkal sāka izmantot. Remonta laikā tika apmesta kāda maza un tumša pagrabtelpa, kur uz sienas atrada grafiti: savā laikā uz svaigā apmetuma bija uzzīmēti divu vīru profili un iesvētīts krusts. Par grafiti autoru tiek uzskatīts ciema puišis, kas tika atsūtīts apmest pagrabu

Kiltsi grafiti. Templeišu krusts un vīrs ar kazbārdiņu, 17. gadsimta pirmā puse

sienas (lai gan vīra ar kazbārdiņu un templeišu krusta attēlojumā ir saskaņā ļoti prasmīga mākslinieka roka). Par vīra ar kazbārdiņu modeli esot bijis pats pilskungs: iesvētītais krusts bija izplatīta tēma baznīcās. Jautājums, kāpēc uz apmetuma tika radīts zīmējums tādā neredzamā un neiederīgā vietā kā pagrabs, domājams, paliek bez atbildes.

Kristus parādās arī caur zobenu

Šajā kontekstā, kur Kristus bruņinieku mestra zīmoga vidū redzams zobens liliju vainagā, jāatzīst, ka Kristus parādās arī caur zobenu. Tas ir Kristus dzimšanas stāsts: no Dieva caur sievieti rodas cilvēks. Kristus zobena simbolikā nav nekā nejauša. Pastarās tiesas dienas zīmējumos tiek attēlota Kristus zobena simbioze ar lilijas ziedu. Dieva Vārds – tas ir zobena un lilijas spēks. Par miesu tapušais Vārds mutē zibsnī kā ass zobens: Jāņa Evaņģēlijā ir lasāms, ka Taisnās tiesas spriedēja vārds ir Dieva Vārds, no viņa mutes zibsnī ass zobens. Vārds bija/ir pie Dieva un Vārds bija/ir Dievs: “Iesākumā bija Vārds, un Vārds bija pie Dieva, un Vārds bija Dievs. Un Vārds tapa miesa un mājāja mūsu vidū.” (Jņ 1:1; 1:14) Jēzus saka: “Nedomājiēt, ka es esmu nācis mieru atnest virs zemes; es neesmu nācis atnest mieru, bet zobenu!” (Mt 10:34–36)

Kristus vada karapulku: balts zirgs, zobens mutē un Vārds rokā, aiz Viņa Kristus zobena nesēji (Queen Mary Apocalypse, British Library). Attēls radies laika posmā no 1300. līdz 1325. gadam. Tas bija tad, kad templeiši piedzīvoja sagrāvi, turpretim Skotijā un Anglijā tie dzīvoja samērā mierīgi.

Hans Memlings. Pastarā tiesa (detaļas), apmēram 1470. gads. Zobens un lilija nāk no Taisnās tiesas spriedēja mutes. Tie ir Kristus raksturīgie atribūti. Dieva Vārds – tas ir zobena un lilijas spēks.

Dieva vārda zobens. Sebastians Minsters raksta (*Cosmographia*, 1544. gads), ka lībieši vēl atrodas kristīgās pasaules malā un ka *Anno Domini* 1200 daži dievbijīgi un mācīti vīri devās uz turieni (uz Līvzemi), lai sludinātu kristietību un nodibinātu jaunu ordeni. Viņus sāka dēvēt par zobennesējiem, jo līdztekus Dieva vārda zobenam viņi izmantoja arī reālu zobenu, ar kā palīdzību centās ļaudis pievērst kristietībai. Tomēr viņi vieni paši tam bija pārāk vāji, tāpēc apvienojās ar Vācu ordeni Prūsijā, un tad tas viņiem izdevās.

Vārda un zobena saikne atklājas arī laicīgā kontekstā: vārds ir arguments, arī zobens ir arguments. Vārds ievaino, vārds var nogalināt. Mentālā aspektā vārds un zobens ir viens un tas pats fenomens. Tas, ka zobens ir dievišķā varoņa *alter ego*, būtisks atribūts un tiešs simbols, ir atrodams arī igauņu mitoloģijā. Igaunu mītiskais varonis Kalevdēls izraisa savu nāvi – un raksturīgi – ar savu zobenu. Kalevdēla liktenis piepildās caur zobenu, precīzāk, caur vārdu un zobenu, jo viņš pats nolādēja savu zobenu. Nejaušs valodisks misēklis, liktenīgs zobena cirtiens...